

INNSPILL TIL STATSBUDDSJETTET 2027

Til: Kultur- og likestillingsdepartementet
Kopi: Stortingets familie- og kulturkomité

Dato: 18.02.2026

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) er arbeidsgiver- og interesseforening for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. Våre 52 medlemmer består av programmerende og produserende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor, samt andre virksomheter med annen særlig tilknytning til bransjen.

Nedenfor følger innspill til arbeidet med statsbudsjettet for 2027. Innspillet omfatter også standpunkt som er viktige for den langsiktige politikktutformingen.

I tillegg viser vi til egne innspill om temaer som vedrører andre departement sine ansvarsområder, og som krever tverrsektoriell koordinering og samarbeid mellom Kultur- og likestillingsdepartementet og de andre ansvarlige departementene. Dette gjelder følgende tema:

- En koordinert kunnskaps- og kulturpolitikk (Kunnskapsdepartementet)
- Forenklet kulturmons (Finansdepartementet)
- Internasjonalt samarbeid innenfor musikk og scenekunst (Utenriksdepartementet)
- Arbeidsmiljøloven og behov for større fleksibilitet i kunsten (Arbeids- og inkluderingsdepartementet)

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

Bodil Kjelstrup
styreleder

Morten Gjeltén
direktør

OPPSUMMERING AV NTOS HOVEDPRIORITERINGER

NTO ber om:

Gjenoppbygging av institusjonsøkonomien

- At rammetilskuddene til musikk- og scenekunstinstitusjonene økes reelt som et steg i en systematisk opptrappingsplan, med mål om å gjenopprette institusjonsøkonomien etter nedbyggingen i perioden 2015-2025.

Staten som garantist for den nasjonale infrastrukturen

- At staten investerer direkte i de selvstendige musikk- og scenekunstinstitusjonene som inngår i den nasjonale infrastrukturen som utgjør fundamentet for produksjon og formidling over hele landet.
- At tilskuddene til alle disse varige institusjonene samles på kap. 323, og forvaltes som enkeltstående tilskudd direkte av departementet uten Kulturdirektoratet som mellomledd.

Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar og økonomi

- At kommunenes og fylkeskommunenes vilkår for å ivareta det ansvaret som også de har for den nasjonale infrastrukturen av musikk- og scenekunstinstitusjoner styrkes med den nye kulturloven som rammeverk. Dette innebærer å
 - sikre kommune og fylkeskommunene økonomiske rammer som setter dem i stand til å ta det ansvaret de har
 - styrke dialogen mellom forvaltningsnivåene

Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonen

- At det direkte statlige tilskuddet til Kvääniteatteri styrkes, og at Sametingets bevilgninger til Beaivváš Sámi Našunálateáhter og Áarjelhsaemien Teatere suppleres med statlige midler direkte over statsbudsjettet.

Rehabilitering og modernisering av Nationaltheatret

- At arbeidet med rehabilitering og modernisering av Nationaltheatret gis høy prioritet og god fremdrift, basert på det såkalte minimumsalternativet som er anbefalt i den eksterne kvalitetssikringsrapporten, og som regjeringen har besluttet å gå videre med.

Innhold

Innledning	4
1. NTOs hovedprioriteringer	4
1.1. Gjenoppbygging av institusjonsøkonomien	4
1.2. Staten som garantist for infrastrukturen	6
1.3. Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar	8
1.4. Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonen	9
1.5. Rehabilitering og modernisering av Nationaltheatret	10
2. Andre viktige satsinger og behov	11
2.1 Produksjons- og formidlingslokaler	11
2.2 Det offentlige ordskiftet og kunstkritikken	11
2.3 Programmeringsøkonomien og Kulturfondet	12
2.4 Mangfold og inkludering	13
2.5 Bærekraft i norsk musikk og scenekunst	14
2.6 Privat finansiering	14
2.7 Organisering av politikk og forvaltning	15
2.8 Tillits- og dialogbasert styring	17

INNLEDNING

NTO er glad for at regjeringen i sin [plan for Norge](#) anerkjenner kunstens egenverdi, og understreker den betydningen som kunsten og kulturen har som en viktig del av den demokratiske infrastrukturen, ytringsfriheten og den sivile motstandskraften.

Det er gledelig at [regjeringen har signalisert](#) at de derfor ikke bare vil legge til rette for, men *styrke* et åpent, mangfoldig og variert kunst- og kulturliv som er tilgjengelig for alle, og samtidig presiserer at statlige midler til kulturformål skal forvaltes etter prinsippet om en armlengdes avstand og ambisjonen om ypperste kvalitet.

Vi viser også til [NOU 2025: 7 Musikklandet](#) hvor det gjøres en grundig gjennomgang av den verdien som musikken og kunsten i stort har i menneskenes liv og for samfunnsutviklingen. Utvalget løfter frem hvor viktig kunsten er i hele livsløpet som grunnlag for livskvalitet og realisering av menneskenes individuelle og kollektive muligheter. Samtidig dokumenterer de hvor bredt kunsten virker i samfunnet, med sine betydelige bidrag til demokratisk motstandskraft, bærekraft, forsoning, internasjonal samhandling, utdanning, folkehelse og livskraftige lokalsamfunn.

Relativt små offentlige investeringer i kunsten og kulturen spiller dermed over i betydelig reduserte samfunnskostnader på andre områder.

I et vedvarende og langsiktig beredskapsperspektiv vil vi særlig understreke den betydningen som sterke og samlende musikk- og scenekunstinstitusjoner har for å [styrke befolkningens motstandskraft mot desinformasjon](#), og i det [brede forebyggingsarbeidet mot utenforskap og ekstremisme](#).

Som [fellesskapets og øyeblikkets kunst](#) utgjør den levende musikken og scenekunsten en verdifull motvekt til den tabloide og konfliktorienterte logikken som preger de kommersielt drevne og algorit mestyrte nyhetsstrømmen, og er et viktig supplement til den redaktørstyrte journalistikken for dypere og mer nyansert innsikt i komplekse sammenhenger og menneskelige erfaringer.

Vi er glade for at det i en urolig verden vises politisk vilje til å investere i frie institusjoner som inviterer til dialog og innlevelse, og som bygger tilhørighet og holder våre felles historier og språkmangfoldet levende. Vi trenger mer enn noen gang musikken og scenekunsten som gir mostand til fastlåste virkelighetsforståelser, utvider forestillingene og mulighetene våre for en uforutsigbar fremtid og beveger oss videre i fellesskap.

En slik bred anerkjennelse av kunstens og kulturens verdi, sammen med den styrkede [kulturloven](#), danner et solid rammeverk for et stødig finansieringssystem og langsiktige investeringer i sterke, uavhengige og forskjelligartede musikk- og scenekunstinstitusjoner som sikrer befolkningen i hele landet tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet.

1. NTOS HOVEDPRIORITERINGER

1.1. Gjenoppbygging av institusjonsøkonomien

Vi ber om at rammetilskuddene til musikk- og scenekunstinstitusjonene økes reelt som et steg i en målrettet opptrappingsplan for å gjenopprette institusjonsøkonomien etter den systematiske nedbyggingen i perioden 2015-2025.

NTO er fornøyd med at musikk- og scenekunstinstitusjonene i 2026 for første gang på mange år fikk en reell lønns- og priskompensasjon i tråd med rammetilskuddskontraktens intensjon. Dette er det viktigste

kulturpolitiske grepet for å sikre musikk- og scenekunstinstitusjonene nødvendig forutsigbarhet, og må være bunnplanken i en opptrappingsplan med mål om å innhente det siste tiårets akkumulerte underkompensasjon.

Det er også gledelig at enkelte institusjoner har fått reelle økninger, og at dette i all hovedsak er varige økninger i rammetilskuddet som sikrer vilkårene for langsiktig planlegging og hegner om den kunstneriske friheten og kjernevirksomheten. En slik varig styrking er helt i tråd med NTOs tidligere uttalelser, hvor vi har vært kritiske til en oppsplitting av rammetilskuddet i mer uforutsigbare og detaljstyrende engangstilskudd eller prosjektfinansiering.

Tabell 1

Nøkkeltallene er hentet fra de årlige statsbudsjettene, og viser vedtatt rammeøkning sett i forhold til prognosene som ligger til grunn for vedtaket.

	2022	2023	2024	2025	2026
Årslønn	3,0	5,3	4,9	4,5	4,0
KPI	1,3	5,4	3,8	3,0	2,2
Veid 70%lønn/30%KPI	2,5	5,3	4,6	4,1	3,6
Vedtatt rammeøkning	1,9	5,1	3,6	3,7	3,6
Underkompensasjon	-0,6%	-0,2%	-1,0%	-0,4	0

Tabell 2

Nøkkeltallene er hentet fra Nasjonalbudsjettet 2026, med oppdaterte tall for 2024 og 2025

	2022	2023	2024	2025	2026
Årslønn	4,3	5,5	5,6	4,4	4,0
KPI	5,8	6	3,1	2,8	2,2
Veid 70%lønn/30%KPI	4,8	5,7	4,8	3,9	3,6
Vedtatt rammeøkning	1,9	5,1	3,6	3,7	3,6
Underkompensasjon	-2,9	-0,6	-1,2	-0,2	0

Effektene av akkumulerte kutt

Trass i at rammen er opprettholdt i 2026 og enkelte institusjoner har fått viktige økninger i bevilgningene de siste årene, er det viktig å merke seg at musikk- og scenekunstinstitusjonene sett under ett fortsatt står i en krevende økonomisk situasjon etter den systematiske nedbyggingen i perioden 2015 – 2025.

I en elastisk institusjonsøkonomi har virksomhetene i det lengste gjort sitt ytterste for å kamuflere skadene av tidligere års innstramminger gjennom tilpasninger i programlegging og ressursbruk. Likevel ser vi at kuttene har slått kraftig inn og rammet kjernevirksomheten direkte i arbeidsintensive musikk- og scenekunstinstitusjoner, hvor økonomien i all hovedsak er knyttet direkte til kunstnerisk produksjon og dermed til å lønne kunstnere og annet kunstfaglig personale.

Dette i form av

- Nedbemanning, ubesatte stillinger og færre sysselsatte frilanskunstnere
- Svekkede muligheter til å ta kunstnerisk risiko og utvikle kunsten
- Færre produksjoner og mindre forestillings- og konsertformater
- Færre spillesteder i distriktene
- Redusert bruk av viktige fagfunksjoner

- Færre bestillinger og mindre bruk av ny musikk og dramatikk
- Avvikling av satsingsområder og skrinlagte prosjekter, herunder samarbeid med selvstendige kunstnere og kompanier
- Svekket internasjonalt samarbeid
- Økt press på egeninntekter/billettpriser
- Produksjonsfrie perioder hvor det spares penger ved å la være å produsere og formidle kunst.
- Svekket organisasjonsutvikling og faglig utvikling
- Vedlikeholdsetterslep

Samlet har dette ført til at samfunnet får mindre igjen for de investerte ressursene, fordi institusjonene verken fullt ut får utnyttet det kunstneriske potensialet eller formidlingspotensialet.

En gjenopprettelse av økonomien er altså helt nødvendig for å sette institusjonene i stand til å oppfylle det brede samfunnsmandatet som de har, og derigjennom samlet sikre at alle har tilgang til et profesjonelt musikk- og scenekunstilbud av høy kvalitet, uavhengig av bakgrunn og hvor de bor.

Det er også en forutsetning for å sikre lokal produksjon og opprettholde arbeidsplasser for frilansere og fast ansatte kunstnere, så vel som den rollen musikk- og scenekunstinstitusjonene spiller som vitaliserende stedlige kompetansemiljø og samarbeidspartnere for det øvrige kulturlivet med de betydelige ringvirkningene det har.

1.2. Staten som garantist for infrastrukturen

Vi ber om at staten investerer direkte i de selvstendige musikk- og scenekunstinstitusjonene som inngår i den nasjonale infrastrukturen som utgjør fundamentet for produksjon og formidling, samt at tilskuddene til alle disse varige institusjonene samles på kap. 323 og forvaltes som enkeltstående tilskudd direkte av departementet uten Kulturdirektoratet som mellomledd.

I tråd med infrastrukturkravets intensjon må det sikres sterke strukturer rundt de uavhengige og forskjelligartede institusjonene som samlet utgjør fundamentet for produksjon og formidling av musikk og scenekunst over hele landet.

Viktige kjennetegn ved musikk- og scenekunstinstitusjonene er at de har karakter av å være *varige*, profesjonelle virksomheter som har eksistert over tid med skiftende kunstnerisk ledelse. Institusjonene skiller seg fra personlige kunstnerskap som derimot eksisterer i kraft av den eller de kunstnerne som har etablert virksomheten og som selv eier og styrer den.

Dette er langtidsplanleggende, arbeidsintensive virksomheter med tariffavtaler og et bredt og sammensatt samfunnsmandat. Hver enkelt av disse selvstendige institusjonene ivaretar og utvikler, innenfor sin egendefinerte kunstneriske profil, et mangfold av kunstnerskap, prosjekter forestillinger og konserter som formidles til et stort og mangfoldig publikum gjennom hele året.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene bidrar *samlet* til å nå de kulturpolitiske målene som i dag begrunner tilskuddet til de institusjonene som mottar tilskudd på kap. 323 post 70.

Alle disse institusjonene har stor betydning for lokalmiljøet og det stedlige publikummet. Samtidig er dette nasjonalt viktige institusjoner som i et dynamisk samspill samlet bidrar til utviklingen av musikken og scenekunsten og mangfoldet av kunstnerskap og musikk- og teaterfaglig kompetanse. Denne gjensidige avhengigheten innebærer at en svekkelse av én institusjon betyr en svekkelse av hele den institusjonelle infrastrukturen, med de negative ringvirkningene det har for hele bransjen.

Et skiftende lokalt politisk styre bør derfor ikke alene ha mandat til å nedskalere eller i verste fall legge ned en etablert profesjonell kunstinstitusjon med de uopprettelige konsekvensene det får. I stedet bør

staten investere direkte i alle disse varige musikk- og scenekunstinstitusjonene for slik å bidra til et sikkerhetsnett av flere offentlige finansieringsparter.

Sikring av Oslo Nye Teater

De dramatiske kuttene og den maktutøvelsen som Oslo Nye Teater er utsatt for av det sittende byrådet i Oslo viser med all tydelighet hvor sårbar en profesjonell kunstinstitusjon er for skiftende politiske klima når hele det offentlige finansieringsansvaret, eierskapet og styreoppnevning er konsentrert til en kommune alene.

Fra og med 2025 ble teaterets driftstilskudd kuttet med om lag 40 prosent. På kort tid har teateret vært gjennom en drastisk nedskalering og nedbemanning, og står fortsatt overfor tunge grep. Det snart 100 år gamle teateret er nå farlig nær vippepunktet for fortsatt å kunne være et produserende institusjonsteater med et tydelig samfunnsmandat.

Forut for kommunens kritiske kutt i driftstilskuddet, har teaterets økonomi blitt systematisk bygget ned over tiår med akkumulert underkompensasjon for lønns- og prisvekst. Institusjonsøkonomien i Norge er generelt svekket det siste tiåret, men Oslo Nye Teater har vært i en økonomisk særstilling med større realkutt akkumulert over lengre tid.

Etter NTOs beregninger ville teaterets driftstilskudd i 2024, før det dramatiske kuttet, vært nærmere 50 mill. kroner høyere dersom teateret hadde blitt værende i ordningen med delt finansiering mellom stat og region, slik tilfellet var før Oslo kommune overtok hele det offentlige finansieringsansvaret og eierskapet i et makeskifte mellom staten og Oslo kommune i 1999.

Oslo kommunes nedskalering av Oslo Nye Teater er stikk i strid med den *felles intensjonen* med makeskiftet som var å *styrke* Oslo Nye Teater, og viser at ansvarsoverføringen fra stat til kommune var et feilgrep.

Vi oppfordrer derfor Kulturdepartementet til å gå i dialog med Oslo kommune om en gjeninnføring av delt finansiering med fast fordelingsnøkkel for Oslo Nye Teater, slik at teateret kommer inn igjen i det samme funksjonsdelingssystemet som de sammenlignbare musikk- og scenekunstinstitusjonene på statsbudsjettet kap. 323 post 70.

Positiv fremvekst

Parallelt ser vi en positiv fremvekst av nyere, forskjelligartede virksomheter som etter hvert har fått en plass på statsbudsjettet slik som Kloden Teater, Kvääniteatteri, Tigerstadteatret og Musikk i Innlandet. Tilsvarende ville et statlig engasjement også i Vega Scene bidra til å sikre en videre utvikling av denne virksomheten som har etablert seg som en viktig møteplass og arena særlig for ny dramatik.

Navngitte mottakere

Vi legger til grunn at dagens velfungerende finansieringssystem, hvor musikk- og scenekunstinstitusjonene mottar fast årlig driftstilskudd direkte på statsbudsjettet, opprettholdes.

Dette systemet er godt forankret i en bred politisk enighet om viktigheten av å sikre en *nasjonal institusjonell infrastruktur*, rettslig forankret i Grunnloven § 100 (6), og forsterket på kunst- og kulturområdet med den nye kulturloven.

Vi er derfor overrasket og sterkt kritiske til flertallsforslaget i NOU 2025: 7 *Musikklandet* om å etablere en søkbar tilskuddsordning for institusjoner og såkalte «semiinstitusjoner» i Kulturdirektoratet. Det vil sette den nasjonale infrastrukturen av musikk- og scenekunstinstitusjoner i spill, med de ringvirkningene det får for hele kulturlivet.

Rydding i kapitler og poster

Vi er glade for at departementet derimot har startet en positiv rydding på statsbudsjettet med overføringen av tilskuddet til Teater Manu (2025) og deretter av tilskuddene til Unge Viken Teater og Østfold Teater (2026) fra kap. 320 post 75 under Kulturdirektoratet til kap. 323 post 70 *Musikk- og scenekunstinstitusjoner* der de hører hjemme.

Det er gledelig at disse institusjonene dermed anerkjennes som en del av infrastrukturen av varige musikk- og scenekunstinstitusjoner, og vi ser frem til en ytterligere opprydding i 2027.

Etter vårt syn bør tilskuddene til alle de varige musikk- og scenekunstinstitusjonene som i dag mottar tilskudd over kap. 320 *Kulturdirektoratet* post 74/75, og som er en del av den institusjonelle nasjonale infrastrukturen, flyttes til kap. 323 *Musikk og scenekunst* under de samme målene som i dag begrunner bevilgningen til musikk- og scenekunstinstitusjonene på post 70.

I tillegg bør tilskuddet til BIT20 Ensemble løftes ut av Kulturfondet og tilbake til statsbudsjettet hvor det tidligere har vært plassert. BIT20 Ensemble er *ikke* et personlig kunstnerskap eller prosjekt som må underlegges kunst- og kulturfaglig skjønnsvurdering i tildelinger av offentlige tilskudd, men har derimot alle kjennetegnene ved en varig institusjon.

Skuespiller- og danseralliansen

Det må kunne legges til grunn som et viktig prinsipp at fast årlig tilskudd over statsbudsjettet gir virksomhetene forutsigbare rammebetingelser for langsiktig planlegging. Derfor er det urovekkende at regjeringen foreslo en kraftig og uforklart reduksjon i tilskuddet til Skuespiller- og danseralliansen for 2026, og at tilskuddet til Norsk publikumsutvikling og Applaus Scene ble avvirket fra et år til et annet. Når dette skjer uten forvarsel og uten begrunnelser, fratas virksomhetene muligheten til omstilling.

Vi er glade for at forslaget om å kutte i tilskuddet til Skuespiller- og danseralliansen (SKUDA) ble rettet opp i Stortingets behandling av statsbudsjettet.

SKUDA er en velfungerende og treffsikker modell i et differensiert arbeidsmarked med ulike tilknytningsformer, og er en viktig del av scenekunstens økosystem. Virksomheten har et kulturpolitisk formål som imøtekommer bransjens behov for fleksibel arbeidskraft og bidrar til å stabilisere skuespilleres og danseres yrkessituasjon som er preget av midlertidige ansettelser og oppdrag. SKUDA bidrar til at scenekunstinstitusjoner i hele landet får tilgang til kvalifiserte kunstnere, og er en viktig pådriver for mangfold, inkludering og representasjon i scenekunsten, herunder for likestilling av kunstnere med funksjonsnedsettelse.

Den usikkerheten som har oppstått rundt den fremtidige finansieringen av SKUDA er uholdbar, og vi ber om at virksomheten sikres forutsigbare økonomiske rammer og dimensjoneres i forhold til behovene i hele arbeidsmarkedet.

1.3. Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar

Vi ber om at kommuner og fylkeskommuner sikres økonomiske rammer som setter dem i stand til å ta det ansvaret som også de har for den nasjonale infrastrukturen av musikk- og scenekunstinstitusjoner, og at dette ansvaret følges opp gjennom en styrket dialog mellom forvaltningsnivåene med den nye kulturloven som rammeverk.

Revidert kulturlov som rammeverk

Det offentlige finansieringssystemet som skal sikre en nasjonal infrastruktur av musikk- og scenekunstinstitusjoner over hele landet er tuftet på et felles ansvar mellom staten og lokale/regionale myndigheter. Likevel ser vi nå en foruroligende tendens til at enkelte kommuner og fylkeskommuner, med

ulike begrunnelser, ikke prioriterer å ta det ansvaret som de har. Dette setter finansieringssystemet under press og skaper stor usikkerhet.

I denne situasjonen er det en styrke at den nye kulturloven skal sikre at kommunene og fylkeskommunene tar det ansvaret de har. Vi vil understreke at denne forpliktelsen må ledsages, ikke bare av tilstrekkelig kommuneøkonomi, men også av en styrket dialog mellom forvaltningsnivåene.

En slik styrket dialog er nødvendig for å fremme en felles forståelse av den verdien som musikk- og scenekunstinstitusjonene har, så vel som en anerkjennelse av det delte ansvaret som staten, fylkeskommunene og kommunene har for å sikre en varig nasjonal institusjonell infrastruktur.

Det er også nødvendig for en best mulig samordnet tilskuddsforvaltning som sikrer at institusjonene ikke utsettes for gjensidig motstridende styringssignaler eller at det legges instrumentelle føringer for tilskuddet, men at det i stedet utvikles felles kriterier for en god styringsdialog forankret i kulturloven og armlengdeprinsippet.

Faste fordelingsnøkler

NTO er glad for at det er bred politisk enighet om ordningen med faste fordelingsnøkler, der de offentlige driftstilskuddene deles med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, med en forutsetning for statstilskuddet at regionen bevilger sin andel av det ordinære offentlige driftstilskuddet.

Denne ordningen, har vært en del av et stabilt og velfungerende finansieringssystem som har ligget fast siden begynnelsen av 1990-tallet.

Ordningen bidrar til forutsigbare økonomiske rammer for de institusjonene som er omfattet av den, og bygger dermed opp under målet om et likeverdig kulturtilbud i hele landet. Samtidig sikrer den lokal forankring og fungerer som et sterkt insitament for regionene til å investere i de stedlige musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Tilstrekkelig kommuneøkonomi og en dialogbasert praktisering er nødvendige forutsetninger for at denne ordningen kan fungere etter hensikten. I tillegg er det viktig å fremme kunnskap om hva lokalsamfunnene får igjen for de statlige investeringene i stedlige musikk- og scenekunstinstitusjoner også utover selve tilbudet til publikum og [ringvirkningene for det øvrige lokale kulturlivet](#). For eksempel er det gjort [beregninger](#) som viser at Det Norske Blåseensembles virksomhet i 2023 bidro til om lag 11 mill. kroner direkte og indirekte til lokalsamfunnet i Halden i 2023, mens Halden kommune investerte 6,2 mill. kroner i Blåseensemblet samme år.

Det er med stor bekymring vi likevel erfarer at noen kommuner og fylkeskommuner ikke prioriterer å ta dette ansvaret. Dette gjelder blant annet Arktisk Filharmonis regionale tilskuddsparter, som har varslet at de ikke har til hensikt å følge opp sin andel av tilskuddet til institusjonen. Dette resulterte i en reduksjon på 10 mill. kroner i det statlige tilskuddet i 2026.

Situasjonen for Arktisk filharmoni, som fortsatt er et orkester under oppbygging, er dermed svært krevende. Vi ser frem til at staten og de regionale partene finner en løsning til det beste for institusjonen, regionen og publikum, samtidig som den sikrer finansieringssystemet og dermed de langsiktige rammevilkårene for den nasjonale institusjonelle infrastrukturen.

1.4. Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonen

Vi ber om at det direkte statlige tilskuddet til Kvääniteatteri styrkes, og at Sametingets bevilgninger til Beaivváš Sámi Našunálateáhter og Áarjelhsaemien Teatere suppleres med statlige midler direkte over statsbudsjettet.

Som en del av forsonings- og reparasjonsarbeidet etter den uretten som er begått, er det avgjørende å bygge opp og styrke vilkårene for institusjoner, kunstnere og andre kulturaktører i det samiske, kvenske og skogfinske miljøet til likeverdig utvikling og samhandling med andre.

En styrking av de økonomiske rammevilkårene for de to samiske teatrene – Det samiske nasjonalteatret Beaivvás og Áarjelhsaemien Teatere – og for Kvääniteatteri vil være avgjørende i arbeidet for å gjenreise den samiske og kvenske kulturen, og vil svare direkte på Sannhets- og forsoningskommisjonens forslag til tiltak for å styrke samisk og kvensk språk og kultur.

Det er overraskende at ikke disse tre institusjonene ble styrket som en del av oppfølgingen i 2026 av kommisjonens rapport, og vi ser frem til at de prioriteres i 2027.

Disse teatrene løfter frem samiske og kvenske stemmer og fortellinger, og fremmer innsikt i disse urfolkene og nasjonale minoritetenes historie, kulturarv og identitet gjennom scenekunsten – som den unike kilden til særegne former for menneskelig innsikt som scenekunsten er.

Vi vil også understreke den verdien som de tre teatrene har for å bevare og revitalisere truede språk i kraft av å være viktige fellesarenaer hvor de samiske språkene og det kvenske språket levendegjøres, brukes og utvikles.

Samarbeid

Arbeidet for forsoning, reparasjon og revitalisering kan imidlertid på ingen måte ensidig ligge til de samiske og nasjonale minoritetenes virksomheter og kunstnere alene. Alle musikk- og scenekunstinstitusjonene har et ansvar for å vurdere hvordan de, i de dialog med de samiske og nasjonale minoritetsmiljøene, kan bidra i dette arbeidet.

En forutsetning for et slikt bredt bidrag er at de økonomiske rammevilkår for Det samiske nasjonalteatret Beaivvás og Áarjelhsaemien Teatere og Kvääniteatteri styrkes til *likeverdig* utvikling og samhandling, og at disse tre teatrene faktisk kan takke ja til invitasjoner om samarbeid. Slik er det ikke i dag, og dermed hemmes den positive utviklingen som drives frem av et bredt engasjement i bransjen.

Utdanning

Samtidig er det avgjørende at kultur- og kunnskapspolitikken koordineres godt i oppfølgingen av sannhets- og forsoningskommisjonen, jf. eget innspill til Kunnskapsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet hvor dette utdypes.

1.5. Rehabilitering og modernisering av Nationalteatret

Vi ber om at arbeidet med rehabilitering og modernisering av Nationalteatret gis høy prioritet og god fremdrift, basert på det såkalte minimumsalternativet som er anbefalt i den eksterne kvalitetssikringsrapporten, og som regjeringen har besluttet å gå videre med.

Rehabiliteringen og moderniseringen av Nationalteatret har vært utredet grundig over lang tid. Vi ser nå frem til en avklaring og gjennomføring av prosjektet som anerkjenner at dette er et nasjonalt løft for hele bransjen med et langt tidsperspektiv. I avklaringsfasen må det sikres en tett og konstruktiv dialog med Nationalteatret, slik at teatrets behov blir best mulig ivarettatt.

2. ANDRE VIKTIGE SATSINGER OG BEHOV

2.1 Produksjons- og formidlingslokaler

Vi ber om at regjeringen innhenter fortsatt store etterslep i nødvendige investeringer i produksjons- og formidlingslokaler for musikken og scenekunsten. Det er viktig at staten bidrar med finansielle og organisatoriske løsninger som sikrer at kostnader til bygningsmessig drift og vedlikehold ikke går utover institusjonenes produksjonsbudsjetter.

Gode produksjons- og formidlingslokaler er helt nødvendig for å sikre kvalitet i innholdet og bred formidling, og det er fortsatt store behov for å videreutvikle infrastrukturen av produksjons- og formidlingslokaler på musikk- og scenekunstmrådet.

Det er både kritiske behov for rehabilitering og modernisering av eksisterende teater- og konsertlokaler og for nye lokaler flere steder i landet.

Dette må også sees i sammenheng med bærekraftige investeringer generelt. Sakene har ulik grad av statlig medvirkning i selve byggeprosjektet, men staten vil være avgjørende for å sikre gode rammer for drift og innholdsproduksjon.

2.2 Det offentlige ordskiftet og kunstkritikken

Vi ber om at kunstkritikken og den offentlige samtalen om kunsten styrkes gjennom målrettede virkemidler som supplerer de brede mediestøtteordningen. Kulturrådets tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk må styrkes, og vi oppfordrer til at det etableres en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten, sammen med flere arbeidsstipend for kritikere.

Marginaliseringen og nedprioriteringen av den uavhengige kvalifiserte kritikken og sannhetssøkende kulturjournalistikken i offentligheten er [godt dokumentert](#). Når kritikken og kulturjournalistikken svekkes, forringes ikke bare de faglige refleksjonene om kunstens innhold og kvalitet. Også kontaktflatene mellom kulturlivet og befolkningen blir skjøre. Kunstens synlighet og den brede interessen for kunsten og kulturen i samfunnet svekkes, sammen med kunstforståelsen hos et bredere publikum, og samtalene om kunsten forringes.

Den kritiske offentligheten må derfor styrkes gjennom målrettede virkemidler. Både den dyptgående og analyserende journalistikken og kritikken i tidsskriftene, og den mer umiddelbare og aktuelle journalistikken og kritikken i de allmenne og brede mediene må styrkes. Den første er viktig i seg selv, men også som en premissgiver for den andre.

Felles løft

Vi mener en styrket satsing best kan gjøres gjennom et felles løft i samarbeid mellom bransjen, tidsskriftene, medienes kulturredaksjoner, kritikkerne, myndighetene og allmenntilrette stiftelser som Fritt Ord. I et slikt samarbeid må selvsagt kritikernes og den redaksjonelle uavhengigheten sikres.

NTO er opptatt av å styrke vilkårene for det offentlige ordskiftet rundt scenekunsten og musikken og utvikle den mer dyptgående kulturjournalistikken og kunstdiskusjonen gjennom vårt engasjement i og støtte til ulike tidsskrifter, utmerkelser og annen kritisk virksomhet.

Samtidig søker musikk- og scenekunstinstitusjonene å styrke kritisk refleksjon og den offentlige samtalen om kunsten gjennom formidlingsaktiviteter rundt de levende kunstmøtene, men også gjennom egne prosjekter for å utvikle nye stemmer i en tid der kunstkritikken bygges ned, slik som f.eks.

[Scenekunstbrukets unge stemmer](#).

Målrettede virkemidler

Sammen med en styrking av Kulturrådets tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk, mener vi det bør etableres en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten. Musikk og teater er øyeblikkets kunst som skjer foran et publikum, og innenfor disse kunstformene er det et spesielt behov for at kritikeren er til stede der og da når forestillingen eller konserten finner sted. Små investeringer på dette området kan gi store utslag sammen med flere arbeidsstipend for kritikere.

2.3 Programmeringsøkonomien og Kulturfondet

Vi ber om en styrking av den uavhengige programmeringsøkonomien, sammen med en økning i avsetningene til musikk og scenekunst under Norsk kulturfond.

Styrking av programmeringsøkonomien

Musikk- og scenekunstlandskapet er preget av økende grad av samarbeid mellom institusjonene og frittstående kunstnere, kompanier og ensembler. Samarbeidet finner sted i ulike former og varierer med de enkelte institusjonenes arbeidsmåter og vektning av egenproduksjon, samproduksjon og programmering av gjestespill.

En gjenoppbygging av institusjonsøkonomien, som også styrker programmeringsøkonomien i hele denne infrastrukturen av forskjelligartede institusjoner, er viktig for å legge til rette for kunstnerisk initiert samarbeid. Det kan gi et gjensidig kunstnerisk utbytte, styrke de frittstående kompanienes og kunstnernes produksjonsvilkår, gi forestillinger lengre levetid og publikum tilgang til et mer mangfoldig scenekunsttilbud der de bor.

Samtidig vil en slik styrking av den uavhengige programmeringsøkonomien bidra til å spre kunstfaglige beslutninger til forskjelligartede virksomheter, som ut ifra selvstendige kvalitetsvurderinger kan programmere og samprodusere uavhengig av Norsk kulturråds beslutninger. Slik kan ulike kvalitetsforståelser utfordre hverandre, og uttrykksmangfoldet styrkes.

Vi vil også peke på kulturhusenes uutnyttede potensial som visnings- og formidlingsarenaer for de frittstående kunstnernes og kompanienes forestillinger, og betydningen av å styrke disse husenes programmeringsøkonomi og faglige kompetanse. Det kan gjøres blant annet gjennom turné- og formidlingsnettverk slik som for eksempel Norsk Scenekunstbruks formidlingsordning og Dansenett Norge.

Infrastrukturen for dans er svakt utbygd med få produserende institusjoner. Det gjør at dansekompaniene er særlig sårbare og sterkt avhengige av tilskudd fra ordningene i Kulturrådet. Vi ser derfor frem til en fortsatt styrking av hele denne infrastrukturen av forskjelligartede produserende, programmerende og kompetansefremmende institusjoner og virksomheter.

Styrking av Kulturfondet og sikring av armlengdeprinsippet

Parallelt er det behov for å styrke avsetningene til musikk og scenekunst i Kulturfondet. For å unngå en underfinansiering av produksjoner, mener vi at midlene bør konsentreres om færre søkere. På denne måten vil det kunne gis romsligere tildelinger og bedre vilkår for de beste prosjektene, som også bør utrustes med budsjetter som kan sikre de involverte rimelig gode arbeidsvilkår og en lønn på nivå med tariffen.

Vi vil også understreke at verken innretningen av ordningene eller den pressede økonomien i fondet kan legitimere at politikere tar beslutninger basert på kunstfaglig skjønn og flytter tilskuddet til personlige kunstnerskap eller frittstående kompanier over på statsbudsjettet. Det politikere derimot kan gjøre er å styrke Kulturrådets økonomiske og faglige handlingsrom til å sikre nødvendig bredde og fleksibilitet i Kulturfondets tilskuddsordninger på musikk- og scenekunstområdet samlet sett.

2.4 Mangfold og inkludering

Vi ber om at det legges til rette for at musikk- og scenekunstinstitusjonene samlet kan bidra til å fremme mangfold gjennom ulike tilnærminger og arbeidsmåter forankret i hver institusjons egenart.

Bredt mangfoldsbegrep og spredt definisjonsmakt

Både som arbeidsgivere og meningsdannende virksomheter, har musikk- og scenekunstinstitusjonene ikke bare et ansvar for fremme ytringsmangfold og flerstemmighet, men også en betydelig egeninteresse av å fremme mangfold som en ressurs i den kunstneriske utviklingen, i organisasjonen og blant publikum.

Med det store forrådet og rikdommen av fortellinger, stemmer, perspektiver og personlige erfaringer som kan komme til uttrykk i musikken og scenekunsten, knytter det seg store muligheter til musikk- og scenekunstinstitusjonene som inkluderende og inviterende fellesarenaer hvor alle kan kjenne seg velkomne.

En forutsetning for å realisere disse mulighetene er at hver enkelt institusjon selv har definisjonsmakt til å presisere og operasjonalisere mangfoldsbegrepet, i dialog med omgivelsene og i henhold til egne kunstneriske visjoner og mål. Det er variasjonene og de ulike tilnærmingene som samlet skaper ytringsmangfold og flerstemmighet.

Det er derfor viktig at det i politikkkutformingen legges til grunn et bredt og åpent mangfoldsbegrep som både handler om kunstnerisk mangfold og om mangfoldet i befolkningen, og som rommer flere dimensjoner slik som sosial og kulturell bakgrunn, alder, funksjonsvariasjoner, kjønn og seksualitetsmangfold.

Overstyrende rapportering

Vi erfarer at dette premisset er godt ivarettatt i tilskuddsbrevene, hvor det overordnet forutsettes at tilskuddsmottakerne «skal arbeide langsiktig og strategisk for å fremme mangfold og likestilling». I tråd med armlengdeprinsippet, legges det ingen føringer for virksomhetenes innholdsproduksjon, programmering eller valg av samarbeidspartnere/tilknyttede kunstnere.

Det stilles heller ikke krav om at tilskuddsmottakerne skal ha en egen mangfoldstrategi, men åpnes opp for at institusjonene kan inkorporere mangfoldsdimensjonen i de overordnede strategiene for virksomheten.

Denne åpenheten i tilskuddsbrevet gjenspeiles imidlertid ikke i dagens detaljerte rapporteringskrav, som indirekte legger føringer for institusjonenes selvstendige faglige vurderinger og kunstneriske valg, og ber institusjonene om å krysse av på om de har en egen mangfoldsstrategi. Vi oppfordrer derfor til at rapporteringskravene forenkles i samsvar med tilskuddsbrevet.

Demokratisk prispolitikk

Vi deler departementets mål om å gi alle like muligheter for deltakelse, og er enige i at det derfor er viktig at institusjonene «ikke krever høyere brukerbetaling enn nødvendig, jf. tilskuddsbrevet. Dette kravet må imidlertid ledsages av bevilgninger som sikrer institusjonene økonomisk handlingsrom til å opprettholde en differensiert prispolitikk.

Det samme kravet kommer også lett i konflikt med forutsetningen om at institusjonene «utnytter potensialet for egeninntekter og arbeider aktivt for å skaffe andre inntekter enn offentlig tilskudd». Billettinntekter utgjør den største andelen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes egeninntekter, og utover dette finnes få private inntektskilder som er tilgjengelige for disse fellesskapsfinansierte institusjonene, jf. avsnitt nedenfor om privat finansiering.

Barnehage, skole og utdanning

Samtidig vil vi understreke det viktige ansvaret som barnehagene, skolen og utdanningsinstitusjonene har for å fremme et større mangfold, og som premissgivere for musikk- og scenekunstinstitusjonenes arbeid jf. eget innspill om en koordinert kunnskaps- og kulturpolitikk.

2.5 Bærekraft i norsk musikk og scenekunst

Vi ber om at norske myndigheter støtter initiativer til å gjøre kultur til eget bærekraftsmål når FNs bærekraftsmål skal revideres. Vi ber også om at myndighetene i sitt arbeid med å legge til rette for institusjonenes klima- og miljøtiltak prioriterer å tilby overordnede nasjonale verktøy, både når det gjelder kunnskapsdeling og omstillingsfinansiering.

Kultur som eget bærekraftsmål

Vi er glade for at regjeringen så tydelig knytter kulturpolitikken til FNs bærekraftsmål og anerkjenner hvordan kunst og kultur i kraft av sin egenverdi og virkninger i samfunnet bidrar til flere av disse målene. Vi registrerer positive internasjonale signaler denne høsten og ber Norge støtte arbeidet til G7-landene og FN med å gjøre kultur til eget, fullverdig bærekraftsmål, jf. [NTOs innspill til stortingsmelding om bærekraftsarbeidet](#).

Kunnskapsbehov

Behovet for kunnskap og informasjon er i stor grad ikke bransjeavhengig, og overordnede nasjonale kunnskapsbanker vil være verdifullt for flere sektorer og akselerere arbeidet. NTO er derfor glad for at regjeringen understreker at det er ønskelig å etablere et felles kunnskapsgrunnlag av utfordringsbildet på tvers av sektorer.

Det er også gledelig å registrere at Kulturdepartementet anerkjenner det ansvaret bransjen selv har tatt for omstilling til grønn kulturproduksjon og reduksjon i klimagasser, selv om sektoren samlet ikke står for de største avtrykkene. Bransjen har lenge hatt forventninger til videre konstruktivt samarbeid med myndighetene etter at vi høsten 2022 undertegnet en intensjonsavtale med regjeringen om etablering av en klimapartnerskapsavtale.

Finansiering av omstilling

Vi oppfordrer til etablering og styrking av nasjonale, søkbare tilskuddsordninger for bærekraftig omstilling, for slik å legge best mulig til rette for institusjonenes egne klima- og miljøtiltak. Tilgangen på slike stimuleringsmidler bør være sektorovergripende.

Samordning av tiltak på de ulike forvaltningsnivåene er også viktig. Flere kommuner og regioner gir prosjekt- og innovasjonsmidler til grønn omstilling i dag, og NTO mener at dette bør prioriteres i alle kommuner og regioner. Tilskudd og bistand kan for eksempel dedikeres prosjekter til infrastruktur, som kan gi gode ringvirkninger også utenfor kunst- og kultursektoren. Statlig nivå bør tilrettelegge for å støtte miljøtiltak der aktøren det gjelder har et nasjonalt nedslagsfelt eller nasjonal interesse.

2.6 Privat finansiering

NTO er positiv til tiltak som kan stimulere privat finansiering som et supplement til offentlig finansiering og derigjennom styrke den totale økonomien i sektoren. Vi oppfordrer til en politikktutforming som er basert på kunnskap og en realistisk vurdering av mulighetene for å fremskaffe private gaver og sponsormidler for de profesjonelle, fellesfinansierte musikk- og scenekunstinstitusjonene, men også til en prinsipiell diskusjon om statens rolle, mål og virkemidler.

Private gaver og sponsormidler kan være et kjærkomment supplement til offentlige bevilgninger og åpne for viktige satsinger og prosjekter som ellers ikke ville vært realiserbare. Reduserte offentlige bevilgninger og økte kostnader har imidlertid tilført et økende behov for private midler til å opprettholde den ordinære driften, og ikke bare til å finansiere ekstraordinære prosjekter. Samtidig vet vi at det er vanskelig å fremskaffe slike midler til selve kjernevirksomheten.

Sponsor- og gaveinntekter utgjør om lag 2 pst. av musikk- og scenekunstinstitusjonenes samlede driftsinntekter. Midlene er ujevnt fordelt både geografisk og mellom store og små og type virksomhet. Dette er i stor grad uforutsigbare inntekter som ofte varierer fra år til år, og mange av virksomhetene rapporterer over år at de ikke har sponsor- og gaveinntekter.

Kost-nytte og effektiv ressursutnyttelse

I tillegg til at forutsetningene er ulike, er det ressurskrevende å fremskaffe gaver og sponsormidler i allerede underadministrerte institusjoner. Ofte kan resultatene av arbeidet være marginale i forhold til innsatsen, og institusjonene må balansere mellom kost-nytte og vurdere hva som faktisk er mest effektiv ressursutnyttelse. Noen av virksomhetene rapporterer at de ikke har tilstrekkelige administrative ressurser til å drive denne typen inntektsarbeid over tid.

Faglig integritet og etiske dilemmaer

Dette er et arbeid som også må sees i sammenheng med virksomhetenes faglige integritet, bærekraftarbeid og etiske kompass. Alt dette må tas med i fortløpende vurderinger av samarbeidspartnere og hvor grensene går for gjenytelser.

Tilrettelegging for flere fond og stiftelser

Avviklingen av gaveforsterkningsordningen fører til svekket økonomi for de som jevnlig mottok gaveforsterkningsmidler i perioden 2015-2022. Etter vårt syn bør det vurderes alternative virkemidler, herunder tiltak som kan stimulere til at det etableres flere private fond og stiftelser.

Et større antall allmennyttige stiftelser og mer tilgjengelige fondsmidler er en forutsetning for at mer fondsmidler skal komme profesjonelle kunstinstitusjoner til gode, uten at disse virksomhetene risikerer å utkonkurrere sine egne lokale samarbeidspartnere i kampen om allerede begrensede midler.

Skatteinsentiver

Vi mener også at det kan være grunn til å utrede prinsipielle og demokratiske sider og økonomiske konsekvenser av former for skatteinsentiver for å fremme private gaver, i lys av at det i dag eksisterer slike ordninger for gaver til forskning og frivillige organisasjoner.

2.7 Organisering av politikk og forvaltning

Vi ber om en gjennomgang av organiseringen av politikk og forvaltning i lys av armlengdeprinsippet, gjennomsiktighet og maktspredning sammen med målet om at mest mulig midler kanaliseres direkte til kunstnerisk virksomhet og minst mulig til byråkrati.

I Norge er det over tid bygget opp et gjennomsiktig og velfungerende kulturpolitisk system som organisatorisk har sikret armlengdeprinsippet og spredt kunsthaglig beslutningsmyndighet. Etablerte strukturer har lagt til rette for klare rolle- og ansvarsdelinger og tydelige skiller mellom politiske og kunstneriske/kulturfaglige beslutninger, slik at det demmes opp for at politiske interesser styrer kunstneriske valg.

Vi erfarer at dette systemet i dag utfordres med byggingen av to store direktorater – Kulturtanken og Kulturdirektoratet – som skrittvis har fått overført stadig flere oppgaver med tilhørende innflytelse og konsentrasjon av makt.

Uklare skillelinjer

Kulturdirektoratet har de senere årene fått overført flere oppgaver rettet inn mot musikk- og scenekunstinstitusjonene knyttet til både myndighetsdialog, søknadsbehandling, vurdering av måloppnåelse og utforming av rapporteringskrav, sammen med kunnskapsproduksjon og utviklings- og koordineringsoppgaver. Dette har ført til at ansvarsdelingen mellom departementet og direktoratet er blitt utydelig. Skillelinjene mellom politikk og direktoratets rolle fremstår som uklare. Likeså skillelinjene mellom Kulturdirektoratets og de selvstendige musikk- og scenekunstinstitusjonenes rolle og faglige vurderinger.

Risiko for selvpolisering og svekket institusjonsautonomi

Vi ber om at departementet hele tiden streber etter en gjennomslutlig organisering med tydelige skiller mellom departementets politikktutforming og Kulturdirektoratets utøvelse, så vel som mellom direktoratets faglige vurderinger og musikk- og scenekunstinstitusjonenes selvstendige kunst- og kulturfaglige vurderinger.

Det er viktig å demme opp mot risikoen for en selvpolisering av Kulturdirektoratet, så vel som at direktoratet griper inn i musikk- og scenekunstinstitusjonenes selvstendige vurderinger og beslutninger. Vi vil særlig advare mot at Kulturdirektoratet skal være en *utviklingsaktør* som påvirker musikk- og scenekunstinstitusjonenes kunstneriske og faglige valg og utvikling.

Den kunstneriske og faglige utviklingen skal ikke styres av et direktorat, men finne sted i hver enkelt institusjon innenfor rammen av de overordnede målene som begrunner det offentlige tilskuddet. Dette er en forutsetning for at armlengdeprinsippet ivaretas i praksis, men også for å sikre den spredte beslutningsmyndigheten og det ytringsmangfoldet som infrastrukturen av selvstendige og forskjelligartede musikk- og scenekunstinstitusjoner samlet representerer.

Maktkonsentrasjon og svekket dialog

Etter oppgaveoverføringene til Kulturdirektoratet erfarer vi at den direkte dialogen mellom departementet og bransjen selv som førstehåndskilde til nødvendig innsikt i de forskjelligartede musikk- og scenekunstinstitusjonenes utfordringer og behov er svekket. I stedet blir Kulturdirektoratet et fortolkende mellomledd med tilnærmet enerådende kontroll over virkelighetsbeskrivelsene og kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming og søknadsbehandling.

Etter vårt syn er det også uheldig å blande rollene som tilskuddsforvalter og kunnskapsprodusent. I tillegg til at det bidrar til en maktkonsentrasjon og svekker kunnskapens uavhengighet og flerstemmighet, blir det vanskelig å skille mellom *styringsinformasjon* på den ene siden og *bransjekunnskap* på den andre siden som er viktig for et informert offentlig ordskifte så vel som for bransjen selv og den langsiktige politikktutforming.

Overlappende ansvarsområder og uheldige dobbeltroller

Vi er kjent med at departementet har besluttet en organisasjonsgjennomgang av underliggende virksomheter som skal gi et grunnlag for å vurdere om virksomheter kan slås sammen. Målet er å bruke ressursene mest mulig hensiktsmessig for å styrke kunst, kultur og andre formål innenfor departementets fagområder.

I den anledning vil vi understreke at Kulturdirektoratet og Kulturtanken har til dels overlappende ansvarsområder, der skillet i hovedsak går mellom kultur rettet mot voksne eller mot barn. Etter vårt syn er dette et uheldig skille i forvaltningen som er med på å undergrave det kunstfaglige kvalitetsmålet i den profesjonelle kunsten for et ungt publikum. Vi erfarer også en tiltagende ubalanse mellom et voksende administrasjonsapparat og et svekket kunstliv, og vi forstår ikke hvorfor byråkratiet skal prioriteres fremfor den frie kunsten og innholdsproduksjonen.

I tillegg har begge de to direktoratene problematiske dobbeltroller i kraft av å være både kunnskapsprodusenter og tilskuddsforvaltere.

Vi mener derfor at følgende løsning bør vurderes:

- Legge den sentrale DKS-forvaltningen til Kulturdirektoratet for å unngå å skille ut kunst for barn og unge i forvaltningen fra det øvrige profesjonelle kunstfeltet, men også for å sikre en mer effektiv ressursutnyttelse og minst mulig byråkrati.
- Etablere et eget senter for analyse og FoU-arbeid. Det kan bidra til en rydding i uheldige dobbeltroller, sikre uavhengighet, flerstemmighet og kvalitet i kunnskapsproduksjonen og bidra til at det fremskaffes analyser og forskning som kan supplere og korrigere direktoratenes og departementenes egne vurderinger.

I henhold til mandatet skal gjennomgangen også omfatte en vurdering av arbeidsfordelingen mellom departementet og de underliggende virksomhetene med mål om å frigjøre ressurser i departementet til faglig, langsiktig politikktutforming. Den direkte kunnskapsfremmende dialogen mellom departementet og institusjonene, som for en stor del er knytte til tilskuddsforvaltningen, er en viktig del av grunnlaget for politikktutforming. Vi oppfordrer derfor til at tilskuddsforvaltningen og departementets faglige, langsiktige politikktutforming sees i sammenheng.

I forbindelse med den varslede gjennomgangen oppfordrer vi også til en vurdering av hvorvidt dagens organisering med Kulturdirektoratet som sekretariat for Norsk kulturfond, Fond for lyd og bilde og Statens kunstnerstipend i tilstrekkelig grad sikrer disse kollegiale organenes uavhengighet. Dette balansert opp mot målet om mest mulig midler til kunsten og minst mulig til administrasjon.

2.8 Tillits- og dialogbasert styring

Vi oppfordrer til at mål- og resultatstyringen av institusjonene er tillits- og dialogbasert, underlagt armlengdeprinsippet, og at det legges en minst mulig rapporteringsbyrde på institusjonene.

Periodiske institusjonsevalueringer

Et grunnleggende dilemma i vurderingen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes måloppnåelse er at *kvalitet* er det overordnede målet. Dette dilemmaet er etter vårt syn godt løst gjennom de periodiske institusjonsevalueringene, hvor kvalitet og ressursutnyttelse vurderes i sammenheng av et eksternt fagfellepanel, basert på en dialogisk metode som inkluderer egnevalueringer.

Armlengdeprinsippet blir dermed ivarettatt, og evalueringene fremskaffer kunnskap og informasjon om institusjonenes kvalitative måloppnåelse og den enkelte virksomhetens egenart. Med slike kvalitative evalueringer reduseres også risikoen for en målforskyvning eller at oppmerksomheten dreies bort fra institusjonenes kjernevirksomhet til det som lettere kan måles og telles.

Vi oppfordrer derfor til at uavhengige periodiske institusjonsevalueringer videreføres som del av et dialogbasert styringssystem som anerkjenner at verken kvalitet eller ressursutnyttelse kan reduseres til nøkkeltall, og at kostnadseffektivitet ikke kan løsrives fra det overordnede kvalitetsmålet. Det er viktig å understreke at Kulturdirektoratets nye rolle i tilskuddsforvaltningen ikke kan erstatte disse kvalitative evalueringene uten at det kommer i konflikt med armlengdeprinsippet.

Videre mener vi departementet bør vurdere å invitere lokale/regionale tilskuddsparter inn på oppdragssiden. Det kan bidra til å styrke dialogen mellom forvaltningsnivåene, og styrke kunnskapen om disse institusjonene også lokalt og regionalt.

For å sikre etterrettelige evalueringer av så vidt komplekse virksomheter som teatrene og orkestrene er, vil vi samtidig understreke betydningen av at nødvendig innsikt i bransjen og institusjonenes samfunnsmandat og arbeidsmåter står sentralt i utvelgelsen og sammensetning av forskere og

fagfellepaneler som gjennomfører slike evalueringer. Det er også avgjørende at en dialogbasert metode står sterkt for å sikre at evalueringene ikke ender i en overprøving av institusjonenes selvstendige kunstneriske og kulturfaglige vurderinger, og at det legges til grunn et [dynamisk syn på hva som er god økonomistyring](#).

Forenklet rapportering

Sammen med en videreføring av periodiske evalueringer, mener vi at den årlige rapporteringen bør forenkles. Det samlede rapporteringsomfanget til ulike myndighetsinstanser bør reduseres, forenkles og koordineres, og rapporteringskravene må ikke ha en detaljeringsgrad som indirekte overstyrer institusjonens egne profesjonelle og særegne valg. Undersøkelser og rapporteringskrav må alltid veies opp mot risikoen for ensretting og indirekte styring av hva virksomhetene skal være opptatt av, men også mot bruken av administrative ressurser på begge sider.

Det er også viktig å unngå at rapporteringskravene fører til en oppmerksomhetsforskyvning som utilsiktet kan bidra til å styre institusjonenes prioriteringer og ressursbruk bort fra kjernevirksomheten. For eksempel kan innføringen av en så omfattende rapportering på klima- og miljøtiltak som nå er knyttet til institusjonenes budsjettsøknader føre til det.